

U spomen Vilku Niče

(Grubišno Polje, 1902. — Zagreb, 2002.)

Spomenimo se prethodnika, možda će se sljedbenici sutra spominjati nas!

Ana Sliepčević, Zagreb

Malo je danas učitelja, nastavnika, profesora koji se bave geometrijom, a koji ne znaju tko je bio Vilko Niče. A bio je veliki čovjek, originalni znanstvenik, odličan pedagog, neiscrpan izvor geometrijskih ideja, a nadasve bio je prijatelj i gospodin.

Nije mi namjera pisati Ničeov životopis jer ga nisam dovoljno poznavala, neću analizirati njegovih sedamdesetak znanstvenih radova, jer oni koji su zainteresirani za njegove radove, mogu to učiniti sami. Nekoliko citata najkraće govore sve o njemu kao čovjeku, nastavniku i prijatelju. Prof. dr. sc. Vlasta Ščurić jedna je od njegovih mnogobrojnih nasljednica koja ga je možda najbolje poznavala. U povodu prve obljetnice smrti Vilka Ničea ona između ostaloga piše: “Iako je u stručnim krugovima najviše poznat kao geometričar–znanstvenik, mnogo je više onih koji se sjećaju profesora Ničea kao nastavnika i s ponosom još danas ističu da su bili njegovi studenti. . . , nikada nije na ispitu povisio glas niti pokazao nervozu.” I dalje piše: “Znao je za još mnogo problema koji tek traže rješenja. Nije ih zadržao za sebe, već ih je stavio kao ideje na papir. Upoznao nas je s time riječima: “Djeco, ako nekom

zatreba. . . .”

Kako se odnosio prema suradnicima najbolje govori sljedeći citat: “Svi oni koji su dolazili u sobu akademika prof. dr. Vilka Ničea u Kačićevoj 26 mogli su uočiti da su vrata njegove sobe bila uvijek otvorena. Tri sobe nas nacrtanaša su, naime, s unutrašnje strane povezane vratima, koja se nisu zatvarala. To nije bio samo simbolički znak, nego mnogo više. Ta otvorena vrata govorila su rječitije od ičega da smo uvijek dobrodošli. Mogli smo bez ikakvog straha doći k profesoru da s njim podijelimo radost, sreću, ali i probleme i žalost. Za svakoga od nas imao je razumijevanja i vremena. Volio je ljude, želio je s njima komunicirati, imati ih oko sebe. To se pogotovo odnosilo na nas, njegove suradnike. Često smo ga prekinuli u radu. Nikada nam nije prigovorio.”

Treba li još nešto reći?

Vilko Niče je “otkrio” prvi pravi hrvatski geometričar–sintetičar Juraj Majcen. Majcen nije imao asistenta, a Niče je već na samom početku studija matematike postao njegovim demonstratorom. I koliko god je u toj suradnji Majcen–Niče bilo obostranog zadovoljstva i razumijevanja, Vilko Niče nije imao

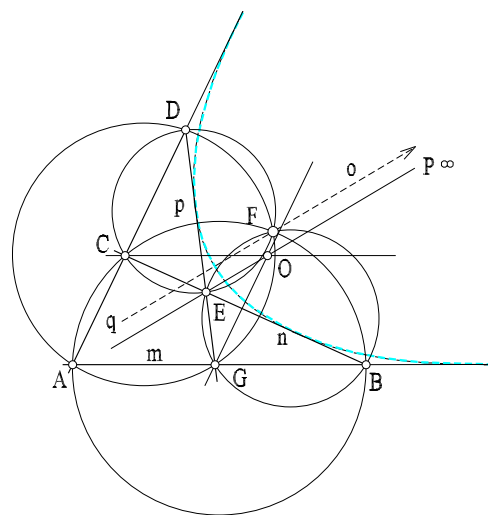
sreću dugo imati učitelja. Imao je tek 22 godine kada je umro Majcen. No, i ta kratka suradnja sa zaljubljenikom u sintetičku geometriju odredila je Ničeov profesionalni i životni stil. Za razliku od svog učitelja koji je umro mlad, Niče je dugo živio, a cijeli se život bavio nacrtom i projektivnom geometrijom radeći kao nastavnik na tehničkim fakultetima, ali i na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu, te iza sebe ostavio mnogobrojne sljedbenike kao malo koji pedagog-znanstvenik.

Bio je okorjeli sintetičar s nevjerojatnom sposobnošću prostornog promišljanja, a kao osnovno sredstvo za rad koristio je geometrijski pribor. Nije koristio koordinate, nije se družio s jednadžbama i zbog toga je bio neshvaćen od mnogih koji ga nisu razumjeli, ali istovremeno beskrajno obljubljen od onih, koji su bili skloni njegovoj metodi. Napisao je veliki broj znanstvenih radova, koji se odlikuju originalnošću u pristupu i koji su, zbog sintetičkog načina dokazivanja, uvijek plijenili simpatije istomišljenika ili pak odbijali one nesklone tom ne lakom načinu razmišljanja. Njegov put su mogli slijediti samo oni, koji su imali snažnu maštu, a Ničeova je mašta, zna se, dopirala do neslučenih visina. Imaginarni su mu elementi bili jednako bliski kao i realni, prostorni odnosi među najsloženijim geometrijskim tvorevinama zorni i dohvatljivi, a znao je o svemu tako predavati, da su vam se ispred očiju jednostavno redali kompleksi, kongruencije, plohe, Osjećali ste se kao da ste u nekoj višoj dimenziji. Pomoću realnih i imaginarnih, beskonačno dalekih točaka i pravaca uspio je doći do nevjerojatnih zaključaka i učiniti "vidljivim" i ono što inače nije moguće vidjeti.

Znao je tako dobro zamišljati u prostoru, a zatim o tome što je zamislio, tako dobro glasno razmišljati i raspravljati, da je pažljivom slušatelju uspijevalo stvoriti realnu predodžbu onoga što je bilo predmetom razgovora. Po zamišljenoj plohi prebrojavao je pravce, jednako lako one u konačnosti kao i one beskonačno daleke, a imaginarni su mu pravci bili jednako dohvatljivi kao i realni. S koliko

je tek uspjeha konstruktivno određivao realna sjecišta konjugirano imaginarnih pravaca! Specijalnost su mu bile pravčaste tvorevine u prostoru — kongruencije, kompleksi, pravčaste plohe, a u ravnini cirkularne krivulje svih redova. Fokusi krivulja, koji su mnogima pojmovno uvijek pomalo mutni, za njega su bili i konstruktivno dohvatljivi.

Slijedite li njegovu bogatu udžbeničku literaturu i vrlo opsežni znanstveni opus, a imate sklonosti za geometriziranje, otkrivat ćete i sami neke nove, a možda i stare istine, ali na novi način. Neka sljedeća mala geometrijska priča to potvrdi. Priča je konstruktivno vrlo jednostavna iako malo kome do kraja jasna.

Neka su u ravnini zadana četiri pravca m, n, p, q tako da nikoja tri ne prolaze istom točkom. Pravci određuju četiri trokuta ABC, ADG, BEG i CDE , a ovim trokutima opisane kružnice prolaze jednom točkom F (slika). Malo tko će znati objasniti da je točka F fokus parabole koja je zadana svojim tangentama m, n, p, q . Položimo li kroz točku C paralelu s pravcem m , a točkom G paralelu s pravcem q , pa dobiveno sjecište O ovih pravaca spojimo s točkom E , dobit ćemo pravac paralelan s osi parabole. Zanimljivo? Želite li proniknuti u dokaze ovakvih i sličnih tvrdnji, konzultirajte Ničeovu knjigu *Uvod u sintetičku geometriju*.

